

بسمه تعالی

حضور کودک معلول در خانواده - قسمت سیزدهم

کودک کم توان ذهنی - قسمت دوم

دکتر محمد کمالی

در قسمت سیزدهم با تعریف کم توانی ذهنی و طبقه بندی آن آشنا شدید. بر این اساس، با توجه به بهره هوشی کودک می توان او را در گونه های مختلف کم توانان ذهنی قرار داد و از همین نقطه کار درمان و توانبخشی او را آغاز نمود. کم توانی ذهنی از شیوع نسبتاً بالایی در جهان برخوردار است. آنچه از برآوردهای سازمان ملل و سازمان بهداشت جهانی بهداشت، ارائه شده است، حاکی از ابتلا حدود 3 درصد از مردم جهان به این عارضه است. هر چند گزارش کشورهای مختلف درصد پائین تری (0/5-0/7) درصد از جمعیت کشورها را شامل می شود ولی انجمن آمریکایی عقب ماندگی ذهنی که از جمله معتبرترین مراکز دنیا در این زمینه است، هم معتقد است قریب 2 تا 3 درصد از جمعیت دنیا را این گونه افراد تشکیل می دهند.

علل متفاوتی باعث ایجاد کم توانی ذهنی می شوند، شناخت و آگاهی از این علل برای خانواده ها و بویژه زوج های جوان می تواند در پیشگیری از ابتلاء فرزندشان بسیار مهم باشد. بویژه در مورد علل ژنتیکی که درصد عمده از این افراد بدلیل این موارد بویژه بدنبال ازدواج فامیلی به عارضه کم توانی ذهنی مبتلا می شوند. علل ایجادکننده کم توانی ذهنی در سه گروه علل پیش از زایمان، علل جین زایمان و علل بعد از زایمان تقسیم می شوند.

مهمترین دسته از علل قبل از زایمان را علل ژنتیکی مرتبط با مسائل کروموزومی تشکیل می دهند، این گونه موارد که معمولاً بشکل بارزی در چهره و اندامهای فرد مبتلا نمایانگر است از شایعترین علل کم توانی ذهنی هستند. سندرم داون (منگولیسم)، سندرم X شکننده، جابجایی کروموزومی ... از جمله این موارد هستند. در زمینه مسائل ژنتیکی، برخی موارد نیز وجود دارند که مستقیماً به ناهنجاریهای کروموزومی مربوط نمی باشند، بلکه علیرغم داشتن جنبه ژنتیکی و مادرزادی، به گونه ای از اختلالات متابولیکی مرتبط می شوند از این موارد می توان به فنیل کتونوریا و گالاکتوزومی اشاره کرد.

برخی بیماریهای مادر در دوران بارداری تأثیر فراوانی بر روی جنین خواهد گذارد و در بسیاری موارد منجر به ایجاد عوارض مختلف برای نوزاد می گردد. بیماریهایی همچون سرخجه، توکسوپلاسموزیس، آنمی و ... از جمله این موارد هستند. همینطور ابتلا مادر به سوء تغذیه در این دوران تأثیر جبران ناپذیری بر نوزاد خواهد

داشت. برخی علل در این دوران بواسطه عدم دقت و رعایت برخی مسائل ایجاد می شوند. کشیدن سیگار ، اعتیاد به مواد مخدر یا الکل ، استفاده از دارو (بدون تجویز پزشک) ، قرار گرفتن در معرض اشعه X و نیز در معرض ضربه قرار گرفتن می تواند به کم توانی ذهنی کودک منجر شود. پیشگیری از این گونه عوامل هر چند به ظاهر ساده و پیش پا افتاده است ولی در عمل ، معمولاً با بی دقتی و عدم توجه همراه است. از جمله دیگر عوامل در این دوران سن مادر در دوران بارداری می باشد که بویژه در مورد سندرم داون (منگولیسم) بسیار مهم است. بالا رفتن سن مادر خطر ابتلاء نوزاد به سندرم داون را بشدت افزایش می دهد. چنانچه خطر ابتلاء نوزاد در مادری 20 ساله یک به 1500 باشد در مادر 30 ساله به یک به ازای 1200 و در مورد مادر 40 ساله به یک به ازای هر 70 مورد تولد می رسد و برای مادر 45 ساله به یک به ازای 25 افزایش می یابد.

برخی عوامل ایجاد کننده کم توانی ذهنی به مواردی مربوط می شوند که در حین زایمان برای نوزاد رخ می دهند. تولد به صورت نارس یا همراه با کم وزنی می تواند یکی از این دلایل باشد. در برخی موارد نیز کمبود اکسیژن به هنگام تولد رخ می دهد که در مورد افراد مبتلا به فلج مغزی جزء شایع ترین علت هاست و در مورد کودکان کم توان ذهنی نیز از علل مهم به شمار می رود. گاهی اوقات در هنگام زایمان ، برخی ضربه های مکانیکی که منجر به خونریزی داخل جمجمه می شود می تواند باعث کم توانی ذهنی شود. در مورد علل حین زایمان خوشبختانه با توجه به اینکه درمان حاضر بیشتر زایمانها در مراکز بهداشتی درمانی انجام می شود تا حدودی از میزان عوارض حاصله کاسته شده است. لیکن در نقاطی که زایمانها هنوز به صورت سنتی انجام می شود ، متأسفانه مواردی که منجر به کم توانی ذهنی می شود فراوانند. لازم است هم کادر پزشکی و هم خانواده ها در این گونه موارد دقت لازم را بخرج دهند تا از عوارض حاصله کاسته و پیشگیری شود.